

CHỢ VÀM CỔNG XƯA

Bình Tam Lê

Vàm Cống hiện nay là thị trấn thuộc tỉnh Đồng Tháp. Chợ Vàm Cống được thành lập hồi mười năm đầu của thế kỷ XX. Ban sơ, dân cư thưa thớt, quán xá lèo tèo. Năm 1925 thông bắc Vàm Cống thì bộ mặt chợ này biến đổi hẳn đi. Bài phú truyền khẩu dưới đây, do ông Hương lễ Bùi Xuân Nhờ sáng tác sau đó vài năm, giúp chúng ta hình dung một Vàm Cống trên bến dưới thuyền, nét đáng yêu của đất Nam Bộ xưa.

Tân trào quần hạt.

Thuộc địa Bình Thành.

Sông Long Xuyên tỏa biết mấy ngành,
Có một ngã kều là VÀM CỔNG,
Thấu Lấp Vò uốn quanh dài rộng,
Cồn Cái Cùm ngoài lại giăng ngang.
Bờ sông sâu nước chảy biệt ngàn
Xem hình thế như rồng uốn khúc.

Thuở xưa kia quê mùa phong tục,
Nay mở mang chợ búa hẳn hòi,
Việc bán buôn coi thể phải mòi,
Nên hành khách tới lui đông đảo.
Đời thanh trị người thêm trí xảo,
Bước lợi danh ai cũng giành đi,
Mấy tuần hườn hết thanh tới suy,
Cơm dâu bẻ lờ dâu bồi đó.

Thấy phong cảnh mặng còn xem ngó
Mà quên coi buôn bán làm sao?
Kìa chợ đông thiên hạ ồn ào,
Bán đủ thứ cá tôm gà vịt.
Hai bên đường ghé thì bán thịt,
Chõng bạn hàng lại dọn xen vô,
Phổ giăng ngang xem tợ thành đô,
Thuyền đậu lợp như sông Xích Bích,
Sào cạm ghe dày như kiếm kích,
Dây buộc thuyền tợ khỏn tiên thẳng.
Cánh bạn hàng dữ tợ bà Chằn,
Quân góp chợ hung như hùm hổ!
Mấy quán cơm người ăn chật chỗ,
Tiệm nước thì bánh trái huyền thiên.
Nhóm buôn hương nhiều đũa có duyên,
Phường công tử hiếm tay anh chị.

Chợ nhỏ mà không thua thành thị,
Chành lúa thì dây dọc dây ngang,
Sắp “cu ly” đội lúa có hàng
Lên xuống thể quan ba tập lính.
Tài phú thì tay cân miệng tính,
Tiếng Quảng Đông “Hổ mại tì khao”
Bên tiệm چرا cây sắp như rào,

Tiếng đẩy kéo nghe thối sột soạt;
Máy xay lúa chạy nghe rầm rạt,
Gọng xúp-lê te lét vang tai;
Đò Cái Dầu ghé chợ ban mai
Rước hành khách đi thối khẳm mẹp!

Lúc ban đêm xem càng thêm đẹp:
Trường hát thì chật nứt ngoài trong,
Đèn ghe giăng đậu mấy khúc sông,
Bờ ngẫu nghển giai nhân tài tử.
Mặc tình khách phong lưu ngoạn thử
Giải khát dùng nước đá nước chanh,
Rượu xi-rô, cô-nhắc, sâm-banh,
Trái cây đủ, hột gà la-cót...
Cô bán vòm rao nghe thanh thót:
Cháo vịt gà, chè đậu, bánh canh...
Lái buôn nào ngôn ngữ cho lanh,
Kêu lại ném một lần thì biết.

Hai bên Bắc có đò hai chiếc
Đưa xe hơi qua lại hằng ngày,
Kèn xe hơi kêu gọi bên tai,
Gió phưởng phất ào ào lượn sóng.
Bước đường đời cao xa lồng lộng,
Mặc tình ai đắm nguyệt say hoa;
Mắt nhìn xem những chốn phiền ba
Miền đô hội nam thanh nữ tú...

Buôn bán lớn toàn là khách trú,
Còn An Nam xấn bản hại nhau!
Gắm tình đời ngắm trước xem sau
Đường tấn bộ không ai lướt tới!
Hể nước thanh thì tài tử quới
Còn gia phồn thì tiểu nhi kiêu.
Mấy ai rằng vẫn tự gấm thêu
Kẻ kẻ thả lúa tiền trân trọng.
Chữ phú quý như phù vân mộng,
Cuộc hưng vong thiên địa tuần hườn,(1)
Trở trêu thay tạo hóa đời cơn
Lắt lẻo bầy nhân tâm nhiều chuyện:
Phú tao tật đố, bần tao tiện
Cần viết tham lam, kiệm viết kiên! (2)
Ngửa mặt trông nước thanh đời yên
Ngóng cổ đợi dân cư lạc nghiệp

BÌNH TAM LÊ (sưu tầm và chú)

(1) Sự giàu sang ví như giấc mộng, như mây nổi. Theo quan niệm xưa, cuộc hưng thịnh hay suy vong là do sự xoay vần của trời đất.

(2) Giàu bị ganh ghét, nghèo bị khinh khi. Siêng năng bị chê là tham lam, tiết kiệm bị chê là bần xến.

12/2004 - Nguồn: vanchuongviet